

KÉPZŐMŰVESZET

Konyovics Milán kiállításáról

Konyovics Milán eddigi kiállításain főként tájképet, utcarészletet, csendéletet láttunk. Ha volt figura ezeken a képein, úgy az ember alakja háttérbe szorult s csak az volt a szerepe, hogy a harsogó színekben pompázó, drámai feszültséggel teli tájat jelenlétével élőbbé tegye. Ezeken a képeken a festő az egyes figurákon keresztül nem az emberrel való viszonyát akarta kifejezni, hanem csupán élményeit, érzelmeit, hangulatait váltotta ki a téma festői feladata.

Úgy is tartották számon ezt a szenvedélyes vérmérsékletű művészt, mint a táj interpretátorát, aki az emberi társadalomtól elvonatkoztatott festői világban él. Úgy tüntették fel, mint akit nem a táj inspirál, nem a kanyargós utcák roskatag házai, nem az interieur meghitt hangulata, hanem saját benső indulata keres alkalmat a megnyilatkozásra s a téma ehhez csupán ürügy, melyet a megtalált forma kész képleteivel old meg.

A művész végül már-már maga is elhitte, hogy az ember alakja idegen és kifejezhetetlen marad számára, de ebbe a feltevésbe sohasem akart belenyugodni. Hacsak tehette, figurát festett, különböző társadalmi rétegekből való embereket, de nem portrét és nem életképet, hanem szinte stúdiumszerűen magát az embert, tisztán festői feladatnak tekintve, akár az almát vagy a virágót. S ha ezekből a képeiből itt-ott a többiek mellett ki is állított valamit, a tájképek, a csendéletek és utcaképek között az ember alakja mellékesnek tűnt, alig vette valaki észre, hogy a művész nemcsak érzelmeiről beszél, hanem az emberi társadalomhoz való viszonyáról is.

És éppen ezeknél a képeinél vetették szemére rajztudásának fogyatékoságait, ráfogták, hogy deformálja az embert, mert az általános felfogás szerint az ember szemlélete tárgyilagosságot követel. E felfogás szerint a festő minden más témánál eltérhet a valóság ábrázolásától, de az embert élethűen kell visszaadnia.

A szemlélőket, még művészetének rajongóit is, megtévesztette Konyovics hangulatainak megnyilatkozása; az, hogy más képein tisztán érzelmi és hangulati elemek jutnak kifejezésre. Figurális képeiben ugyanezt keresték és vélték megtalálni s ezzel, természetesen, lényegében értették félre a művész figurális képeinek tartalmát.

Konyovics Milán a múlt hónapban több mint félszáz kizárólag emberi alakokat ábrázoló képpel rendezett kiállítást Belgrádban a Kis-Kalimegdán kiállítási termében. Ennek a gyűjteménynek bemutatásával nemcsak művésze tisztelőinek, hanem önmagának is tartozott. Itt kellett rádöbbennie, aminek eddig talán maga sem volt tudatában, hogy ő tulajdonképpen sohasem hanyagolta el az embert, hanem ellenkezőleg, életének legizgalmasabb élménye mindig az emberhez való viszonyából fakadt. Más vásznaitól eltérően ezeken a képein nem érzelmi felvillanásokat, nem múltó hangulatokat örökített meg, hanem rendkívül érzékeny emberi magatartásáról tett vallomást. Persze, nem a portréfestő, alkalmazkodó, hideg tárgyilagosságával, hanem

az esetekkel részvétet, a gondtalan polgárral szemben megvetést érző szubjektív, de föltétlenül rokonszenves kifejezési vágygal.

Ha a félszáz kép emberi menaszériáját nézzük, Balzac életművének társadalma jut eszünkbe. Mert Konyovicsnál, akárcsak Balzacnál, nemcsak emberekkel ismerkedünk, hanem sorsokkal is. Az öreg dalmát halász nem egyéni arcával kelt érdeklődést, hanem azzal, ami tipikus benne, ugyanúgy, mint a helyke »Csiró«, aki a bácskai nagybirtokos, vagy »Aurél nótárius«, aki barna szakettjében, pikémellényével az egykori megyei urak típusát képviseli. S ki ne érezné »Koporsós Gyuró« képen az élet örömeit hajhászó megöregedett kéjenc tehetetlen szomorúságát, a bögőhordozó »Bolond Jóska« fáradt egykedvűségét, vagy a vodárok szolgájánál, a »Boldogtalan Lőrincnél« azt a szinte tárgyilagos bánatot, amelyet nehéz munkája és kilátástalan helyzete váltott ki belőle?

Mert Konyovics minden társadalmi rétegben megtalálta azokat az alakokat, amelyek nemcsak egyéni sorsuknak, hanem osztályuk jellegzetességeinek is hordozói voltak. S ebből kifolyóan megmutatja világnézetét is. »Magvető« című képen az illegális pártszervező alakja szimbólikusan hatalmasra nő s beleolvad a végtelenbe futó szántóföldek vonalaiba. Konyovics ebből az alakjából vigasztalást és biztatást merített. Hogy önkéntelenül is monumentális figurát adott, ezzel magyarázható.

De ez a gyűjteménye a saját sorsáról is eleget beszél. Itt van »Emma és Verocska«, itt van a »Karácsonyeste« és családi életének egyes jeleneit megörökítő más képei. A szemlélő nem tudja mi az a nyugodt öröm, ami a kislányát és feleségét ábrázoló képen előmlik és nem tudja mi az a halk szomorúság, amely a karácsonyesti terített asztalnál a fejét öklére hajtó férfi tűnődéséből szól feléje, de éreznie kell, hogy ezekben a képekben a művész többet adott meg, mint festői feladatot. Éreznie kell, hogy nemcsak a festői virtuozitás, hanem az önvallomás olykor fájdalmas, olykor hangosan vidám élménye jutott megnyilatkozásra. Éreznie kell az életet, amely néha nyersen, kegyetlenül, néha cinikusan, gúnyolódó kedvvel nyilatkozik meg Konyovicsnál, de sohasem hiányzik belőle a megértés, a szeretet, az öröm és a részvét szomorú érzése. Az érzések viaskodását kell éreznie Konyovics figurális képein, gyakran elentmondást, de hiszen éppen ez az, amivel annyira az élet teljességét tudja adni.

Nem csoda, hogy ezek a képei külön, egyenként, más képei között nem hatottak ilyen erőteljesen, mint most, hogy külön gyűjteményben láttuk őket. Tájképeit, csendéleteit, utcarészleteit Konyovics más, könnyebb és egyszerűbb hangulatokkal teltette. S aki hasonló hangulatot, a kifejezési szándék hasonló elemeit kereste emberéket ábrázoló képein, annak természetesen, csalódnia kellett. De így egymás mellett, külön galériában sok mindenre választ adnak Konyovics képei azoknak is, akik eddig egyéb képeinél is csupán egy rendkívüli művész szenvedélyességének lobogását látták. Itt megegyezően beigazolódik az a tény, hogy az élethűség nem érhető el a természet másolásával. Konyovics sokszor éppen az »elrajzolással«, a túlzással kerül közelebb ahhoz a valósághoz, amelyet a látszat nem árul el.

Konyovics Milánnak ez az »Emberek« című kiállítása festői körökben nyugtalan érdeklődést keltett. Ilyen kiállítás nálunk még nem volt s ezért érthető, ha Konyovics ezzel a kiállításával nem kapta meg azt az osztatlan elismerést, amelyet pedig feltétlenül megérdemelt. De ez a gyűjteménye is bizonyítja, hogy Konyovics a jugoszláv pikturában egy korszakot jelez, az itteni gyökerekből táplálkozó, de az európai festészet eredményeit is felölelő rendkívül sokatígérő művészet korszakát.

Herceg János.